Nagyvárad, 1902. VIII. évfolyam. 139. szám. Csütörtök, junius 19.

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre ... 16 kor.
Negyedévre ... 4 «
Helyben házhoz hordva:
Egész évre ... 20 kor.
Negyedévre ... 5 «
Vidékre postán szállitva:
Egész évre ... 24 kor.
Negyedévre ... 6 «

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apácza-utcza 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadásáról vagy megőrzéséről nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVARAD, junius 18.

Magyarul.

Büntények kutatásánál az a gondolat szokott lenni a vezérfonal, hogy kinek használt a tett. És ezen az alapon kerül meg rendesen a bűnös, mert ok nélkül józan ember nem cselekszik, de ha erős érdeke forog koczkán, akkor nem csak tesz, de minden akadályt félre hárit kitartó munkával emberfeletti erőlködéssel, mig végre elérheti érdekének kielégitését.

Az idealizmus annyira kihalt az emberekből, hogy már nem is öntik valami formára a bálványt, egyszerüen mint pénzes zacskót imádják.

Ideális czélokat is ugy lehet tehát megvalósitani, ha erős anyagi érdekekkel kapcsoljuk össze.

Wlassics miniszter az 1879. évi XVIII. t.-czikk szigoru végrehajtása tárgyában rendeletet adott ki, mely által régi mulasztást akar pótolni és 23 évi stagnálást kiván haladásra ösztökélni. Ez a törvényczikk a magyar nyelv oktatásáról szól, a népiskolákban.

A miniszter elmondja abbeli tapasztalatát, hogy a 1879. XVIII. törvényczikk, bár huszonhárom év óta van érvényben, nem hozta meg azt az eredményt, hogy az iskolában a magyar nyelvet, mint az állam nyelvét minden állampolgár elsajátithassa. A miniszter állásából kifolyó kötelességének tartja a szentesitett törvény rendelkezéseinek az összes nem magyar tannyelvü népoktatási tanintézetekben teljes szigorral érvényt szerezni; még pedig nemcsak azért, hogy a már régen érvényben lévő törvényt a maga teljességében végrehajtsa, hanem hazánk nem magyar ajku lakosságának jól felfogott érdekében módot nyujtani, hogy a magyar nyelvnek, mint államnyelvnek birtokában legyen és az ezzel járó előnyökben az iskolák hibái miatt hátrányt ne szenvedjenek. E végből a királyi tanfelügyelőségnek elengedhetetlen és a legfontosabb kötelességévé teszi, hogy a tankerületében lévő, összes nem magyar tannyelvü népiskolákat rendre és alaposan vizsgálja meg és ez iskolalátogatások alkalmával arra terjeszsze ki gondos és lelkiismeretes figyelmét: hogy *a tanitó birja-e a magyar nyelvet* szóban és irásban teljesen és oktatóképességgel? A magyar nyelv az összes bárminemü nyilvános népiskolákban a *köteles tantárgyak közé* fölveendő. A heti óraszámok fele mulhatatlanul a magyar beszéd és a *magyar irás, olvasás tanitására* fordítandó, mert csakis igy biztositható az a czél, a melyet a törvény bevezető részében kijelöl, hogy tudniillik, minden nem magyar anyanyelvü állampolgár elsajátithassa a népiskolában az állam nyelvét. Természetes, hogy a tantervben a magyar nyelv tanitásánál kitüzött czél az összes *nem magyar tannyelvü*, tehát a *hitfelekezeti népiskolákra* nézve is kötelező, mert a törvény által megkivánt eredmény minden jellegü iskolára nézve csak ugyanaz lehet. Itt különösen hangsulyozza a miniszter, hogy a népiskolai magyar nyelvtanitás egyedüli és főczélja, hogy a nem magyar anyanyelvü gyermek a magyar beszédet annyira elsajátitsa, hogy az ő életviszonyainak megfelelően gondolatait magyarul érthetően ki tudja fejezni, továbbá, tudjon magyarul folyékonyan olvasni és helyesen irni. Azt is hangsulyozza, hogy ilyen iskolákban a *magyar nyelvtan* tanitását csupán a magyar irás alapjául szolgáló minimális tudnivalókra kell szoritani. E czél szem előtt tartásával vizsgálja a tanfelügyelőség a nem magyar tannyelvü népiskolákat és szerezzen meggyőződést arról, vajjon a tanitásra a miniszteri tantervben megállapitott heti óraszám megtartatik-e? Ha a királyi tanfelügyelőség a tanitási eredményt nem találja kielégitőnek, kutassa ennek okát. Ha a tanitás sikertelen volta, példának okáért a rendetlen iskolázásban, vagy a szükséges taneszközök hiányában rejlik, e törvényellenes állapotok megszüntetése iránt a községi elüljáróság és iskolaszéknél nyomban intézkedjék. Ha azonban a sikertelen tanitás okát akár a tanitó mulasztásában, akár pedig más körülményben találja a királyi tanfelügyelőség, — a legkomolyabban figyelmeztesse a mulasztókat törvényes kötelességük lelkiismeretes teljesitésére. Tapasztalatait félévenkint közölje a minisztériummal. Ebbeli rendelkezéséről a miniszter a közigazgatási bizottságokat és az egyházmegyei főhatóságokat is értesitette, fölhivván őket, hogy a magyar nyelv tanitásáról szóló törvény sikeres végrehajtása iránt a maguk hatáskörében szükséges intézkedéseket tegyék meg.

Igen tiszteljük a miniszter intentióját, de hajh! rendelettel sem József császár nem tudta elvenni a magyar nyelvet, sem Wlassics nem fogja tudni elterjeszteni a magyar beszédet.

Ide erősebb fellépés kell.

Tessék Poroszországba, illetve a német birodalomra nézni, hogyan németesitenek ott. Ha azt mondja valaki, hogy ez teheti, mert nagy világhatalom, hát nézzen át Romániába. Ez elég apró konszolidálatlan ország, melybe belé csereberélték a Dobrudzsát, Beszarábiáért és mégis ott, ha román nyelven kivül más nyelven is; tetszik érteni, *is* akar czéget vagy hirdetést kiirni valaki, ugy külön adót fizet, a ki pedig románul nem tud, az nem is jogalany odaát, mint a Dobrudzsa őslakosságának eltünése mutatja.

Nem szükség ennyire mennünk, de tessék csak a boldogulásnak feltétlen tényezőjévé tenni a magyarul tudást, mindenféle nyilvános kenyérkereseti ág folytatását tessék a magyarul tudástól függővé tenni, sajtónkat, kereskedelmünket megmagyarositani s akkor ha nem tanitanának

A „TISZÁNTÚL" TÁRCZAJA.

Dr. Károly György Hugó.

A budapesti m. kir. állami felsőbb leányiskola Ertesitője terjedmes életrajzot közöl az intézet prem. r. jubiláns tanáráról »Dr. *Károly* Gy. Hugó. 1861/62—1901/2.« Czim alatt dr. *Takács* György intézeti tanár tollából. A szépen, érdekesen s amit különösen ki kell emelnünk, nagy kegyelettel megirt életrajzból közöljük a következő töredékeket, melyek Nagyváradra vonatkoznak s érdekes tanügytörténelmi adatok, főleg a letünt század közepe s második feléből.

Az a 40 esztendő, melyen át Dr. *Károly* Gy. Hugó a magyar tanügyet szolgálta, hazánk történetének is nevezetes korszaka. Az alábbiakban, midőn megkisérlem pályafutását főbb vonásaiban vázolni, alkalmam lesz a hátterül szolgáló eseményekben egyszersmind azokra a törekvésekre is rámutatni, melyek nemzetünket akkoron foglalkoztatták.

Dr. *Károly* Gy. Hugó született *Debreczenben*, 1840. szeptember 7-én, székely eredetü nemesi családból, mely nemességét »krakai« predikátummal III. Ferdinánd királytól nyerte s mely a XVII. század országos viharai között származott át Erdélyből a testvérhaza tiszavidéki megyéibe. Gimnáziummi tanulmányainak alsó osztályait szülőföldén, a kegyesrendieknél, a felsőbbeket pedig *Nagyváradon*, a premontreiek tanintézetében végezte. Mindkét hazafias rend tanárai között voltak egyesek, kik a közelmultban lezajlott szabadságharczban tényleg részt vettek s kik az elnyomatás szomoru napjaiban többi tanártársaikkal együtt, saját egyéni szabadságuk veszélyeztetésével is tanitásaik közben ébren tudták tartani és fejleszteni tanitványaikban a hazafias öntudatot és nemzeti érzést. Ilyenek voltak különösen Debreczenben Pásztor Leopold és Ribiánszky Adolf kegyesrendi tanárok, 1848—49-ben vitéz honvédek. Erre akkor nagy szükség is volt, melynek tapintatos és óvatos kielégitéseért hálás kegyelettel adózik emléköknek a hazai tanügytörténelem Az 1850—51-ik tanévben lépett ugyanis érvénybe az egész vonalon hazánkban a Thun-féle uj tanitási rendszer, mindazokban a tanintézetekben, a melyek a cs. k. »birodalmi kormány« közvetetlen felügyelete alá tartoztak. Ennek a rendszernek nyiltan bevallott s erélyesen keresztül vinni szándékolt főczélja volt: a magyar közép- és főiskolai tanulóifjuság teljes elnemzetietlenitése, a hazafias érzésekből kivetkőztetése, a német tanitási nyelvnek fokozatos behozatala, ha mindjárt a tudományos ismeretek alaposságának és igazságainak rovására is.

Ezt az országos tanitás- és tanulás-martiriumot nagyszámu tanulótársaival, sőt magukkal a derék tanárokkal együtt *Károly* Gy. Hugó is keresztül szenvedte; Debreczenben, hol 1850—51-ben a gimnázium I. osztályát megkezdette, még kevésbbé, mert a nagyváradi cs. kir. helytartóság iskolatanácsosa (Schulrath), *Osváth* Ferencz, volt egyetemi tanár s a nagyváradi sz. káptalan tagja, függetlenebb anyagi helyzetéből kifolyólag, de meg jó magyar tudós voltának is megfelelően, csak a tanitás rendjét szabályozta és ellenőrizte, de annak hazafias szellemét nem korlátozta. Nem igy *Schmidt* Szörény, ki 1854—55-ben Osváth kanonokot hivatalában felváltotta. Egyike volt ő a legnagyobb germanizátoroknak, méltó társa a hirhedt *Haas* Mihály pesthelytartósági iskolatanácsosnak, ki váltig fogadkozott, hogy az ő igazgatása alatt kerületében rövid idő mulva a szegedi tanyai iskolákban is németül fognak tanitani és beszélni. Ugyanezt czélozta Schmidt Szörény is kerületében. Fokozatosan minden tanévben egy-egy tantárgygyal többet németül kellett tanitani még oly törzsökös magyar helyen is, mint *Nagyvárad*. Mikor *Károly* Gy Hugó 1858-ban Nagyváradon az érettségi vizsgálatot letette, már öt tantárgynak (német görög, történelem, földrajz, mennyiségtan) kellett volna németül mennie, ha tudott volna.

Jellemző e szomoru emlékezetü kor tan-

magyarul az iskolákban, majd kivánni fogják, saját jól felfogott érdekükben.

Hogy aztán a család nyelve milyen, ahoz senkinek semmi köze, de a nyilvános, közéletben ne legyen más nyelv, mint magyar.

Ehez kevés egy iskolai rendelet, de tervszerü törvényhozói munka kell, 23 évi nagy mulasztásnak pótlása.

P—y.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, junius 18

Elnök: Gróf *Apponyi* Albert megnyitja az ülést.

A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesitése után napirend előtt felszólalt Krasznay.

Ismét a Pavlovics-ügy.

Krasznay Ferencz: Tegnap a Pavlovics-ügyből kifolyólag inditványozta, hogy egy parlamenti bizottság küldessék ki az esetnek megvizsgálására, miután azonban arról értesült, hogy ez létre nem jöhet, inditványát visszavonja. Mint törvényhozó azonban tiltakozik az ellen, hogy kivétessék a parlament kezéből ennek elbirálási joga, mert a bíróság csak egyszerü kihágásért itélheti el esetleg Pavlovicsot.

Ezért inditványozza, hogy az 1891. XXI. vagyis összeférhetetlenségről szóló törvényekhez egy uj szakaszt iktassanak be, mely a nemzetiségi izgatókról szólna. (Zajos helyeslés a szélsőbalon.)

Széll Kálmán: Részéről elismerését fejezi ki Krasznaynak azért a komoly higgadtságért, melylyel ez ügyet tárgyalja. Amde azt hiszi, nincs ok reá, hogy a Ház tegnapi határozatát megváltoztassák.

Kijelenti, hogy minden olyan ellen, mely az állami és nemzeti önérzetet megsértené a törvény teljes szigorral járna el. Szintén abban a nézetben van, hogy a magyar parlamentben a magyar állam megsértőinek, ellenségeinek helyük nincs. (Helyeslés.) Pavlovicsról azonban nem mondhatunk addig itéletet, mig a vizsgálat véget nem ér. Ha bünös Pavlovics, hát ő magamagát jusztifikálja. Kijelenti, hogy Krasznay inditványát föntartóan veszi, de még most nem nyilatkozhatik róla. (Helyeslés.)

Elnök: Következik a napirend.

Az interpellácció és inditvány könyvek felolvasása után harmadszori felolvasásában elfogadják a kereskedelemügyi miniszter javaslatát a hódmezővásárhely—makó—füzitói helyiérdekü vasutak engedélyezéséről.

Az állami számvevőszék.

Jakabffy Imre: Beterjeszti a miniszterelnök törvényjavaslatát az állami számvevőszék szervezetére vonatkozó 1880. LXVI. és 1893. XXX. t.-cz. módositásáról.

Széll Kálmán: A javaslatban mint látszik, módositottam abban, mely a számszék létszámának változását ne kellessen törvényhozásban megállapitani.

Másik változás a kinevezések körül van, hogy olyan legyen az, mint a miniszteriumoknál. Az elsőre nézve, ha a költségvetés egy bizonyos része a consolidált tételek törvény által van megszabva, akkor a költségvetés tárgyalása is gyorsabb menetü lesz, amire pedig igen nagy szükség van, mert a hosszas költségvetési tárgyalások igen késleltetik a többi ügyeket.

A létszám megállapitásánál a legnagyobb körültekintéssel fognak eljárni és bár egyes részeknél a fejlődés miatt elkerülhetetlen annak szaporitása, mindazonáltal vannak olyan consolidált dolgok, melyeket törvényekkel meg lehet állapitani egyszer s mindenkorra.

Ezek után tehát azt javasolja, hogy a javaslat első szakaszát hagyják ki, mig a második szakaszt változatlanul fogadják el. (Helyeslés.)

A Ház e szerint határoz, ezután pedig egyhangulag elfogadja a többi szakaszokat is.

A népfelkelés felfegyverkezése.

Münnich Aurél előadó: Beterjeszti a pénzügyi és véderőbizottságok jelentéseit a honvédelmi miniszter törvényjavaslatáról a népfölkelés teljes felfegyverkezéséhez szükséges ismétlő fegyverek beszerzését illetőleg.

Pichler Győző: A törvényjavaslatot a párt megbizásából visszautasitja és annak törvényre emelése ellen tiltakozik. (Helyeslés a szélsőbalon.)

Egy ország nem azért létezik, hogy hadsereget tartson fenn, hanem a hadsereg létezik az országért. A korona hatalma, biztonsága és ereje nem a hadsereg, de a polgárok erejében gyökeredzik. (Ugy van a szélsőbalon.) Elérkeztünk oda, hogy a katonai szolgálatot oda fejlesztették, hogy nincs ember az országban, ki nem lenne késő vénségeig katonai disciplinának alávetve. 20 éves korától 47 évig.

Fehérváry: Téves. Csak 21—42 évig.

Pichler: Ez pedig a legnagyobb önkény. (Ugy van a szélsőbalon.) 75%-a az embereknek el sem érheti azt a kort, hogy felszabaduljon a katonai kötelezettség alól.

No hát ez nincs meg sehol másutt — csak nálunk.

Visszautasitja a javaslatot, mert akkor, midőn a népnek ugyszólván alig van ennivalója, ilyen kiadásokat nem szabad tennünk.

Báró *Solymossy* Ödön: Nagyon szomoru, igaz, hogy ilyen nehéz gazdasági viszonyok közt ennyit kell áldoznunk a hadseregre, ámde kényszeritve vagyunk reá, hogy egy biztos, hathatós és erős védelmi eszközünk legyen.

A javaslatot elfogadja, mert a honpolgárok azért nem lesznek ujabban megadózva. Hiábavaló volna a népfölkelés, ha nem volna jó fegyver kezükben. Ő tiszteli a tuloldaliak ama elvét, hogy a takarékosságot tartsuk szem előtt, de azt hiszi, hogy mindenki, a ki itt e Házban ül, szintén igy gondolkozik. (Mozgás a néppárton.)

Ernst Sándor: Ez nem áll!

Buzáth Ferencz: Epen maguk nem gondolkoznak igy.

Solymossy: A javaslatot a humanismus elvénél fogja örömmel szavazza meg. (Helyeslés a jobboldalon.)

Buzáth Ferencz: A törvényjavaslatot időszerütlennek tartja. Az nem vigasztalja meg őt, hogy a hozzávaló pénzt a pénztárkészletből veszik, mert hiszen ha valami nemzeti ügyről van szó, egyszerre bezárul az, mint például a csorbai tó megvételénél. Mitől fél olyan nagyon a honvédelmi miniszter? Hiszen a háborut hosszas diplomácziai tárgyalások szokták megelőzni s a népfelkelők fölfegyverkezésére akkor is van elég idő.

Fehérváry: Szép dolog lenne!

Buzáth: Nevetséges dolognak tartja azt az állitást, hogy humánus érzésből szavazzák meg azt. Hát humanitás az, midőn öldöklő fegyvereket szereznek be? Ha humanizmust akarnak, törüljék el a nehéz hadgyakorlatokat, szüntessék meg a katonai kinzásokat, enyhitsék a büntetéseket.

A javaslatot pártja nevében visszautasitja. (Helyeslés a néppárton.)

Öt percz szünet.

Szünet után

Bakonyi Samu szólalt fel. A honvédelmi kormányt a külföld lázas katonai szervezkedése nemcsak arra inditotta, hogy kövesse azokat, de hogy meg is előzze. A népfelkelők második póttartalékosokká lesznek. (Ugy van! a szélsőbalon.)

A pártja nevében tiltakozik ez ellen.

ügyi politikájának erőszakos germanizálási törekvésére, hogy midőn az 1857-iki tanév végén a záró ünnepélyen a nagyváradi főgimnázium érdemes igazgatójának, dr. *Krausz* G. Lászlónak mellére ő Felsége kitüntetését, a koronás arany érdemkeresztet, *Szalay* István, a nagyv. cs. kir. helytartóság kiküldött főtisztviselője feltüzte, törzsökös magyar nemes ember létére az ünnepi beszédet németül mondotta a törzsökös magyar tanári testület, tanulóifjuság s vendégek előtt. A közmegbotránkozást csak az enyhitette némileg, hogy dr. *Krausz* magyarul válaszolt. S talán az ő lelkes magyar beszéde tévesztette meg e kor történeti adatainak följegyzőit, kik *Szalayt* is magyarul szólaltatják meg a nagyváradi főgimnázium s a jászóvári prépostság mult századbeli történetében.

Dr. *Károly Gy.* Hugó is egyike volt ama lelkes ifjaknak, kik gimnáziumi tanulmányaik befejezése után a szerzetes-tanári pályára szánták magukat, ugy gondolkozván, hogy mikorára theológiai és bölcseleti tanulmányaival elkészül, talán megváltoznak a nyomasztó politikai viszonyok legalább annyira, hogy mint magyar tanár, magyarul tanithat. Ha pedig csalatkoznék reményében, szolgálni fogja hazáját a vallás-erkölcsi téren mint lelkészkedő egyházi férfiu. Mindkét pályára családi hagyományok is buzditák. 1849-ben fiatal férfikorában elhunyt atyja a debreczeni róm. kath. elemi fiuiskolának volt egyik, városszerte általánosan kedvelt s nagy népszerüségnek örvendő főtanitója, mélyen vallásos érzésü családjában, közel s távol rokonságában pedig mindig találkoztak férfiak, kik egyházi pályán müködtek. Választása felgimnáziumi tanárainak hazafias szerzetjére, a jászóvári premontrei kanonok-rendre esett, mely 1802-ben *I. Ferencz* király által történt visszaállittatása óta néhány gimnáziumában mind maig tanitással foglalkozik. *Répássy* József prépost-prelátus 1858. szeptember 8-án öltöztette be huszadmagával, megannyi lelkes ifjuval s avatta föl a rend fehér öltönyével a szerzet növendékei közé.

A szerzetesi szabályok szerint nevelőmestere (magister novitiorum) volt a jó öreg *Virasztó* Gellért, mély vallásos és hazafias érzésü, a pedánsságig kötelességtudó, pontosságszerető, nemeslelkü férfiu, mint nevelőmester igen szigoru, de e mellett növendékeivel atyailag bánó szerzetes, ki még feddéskor sem hagyta volna el a világért sem az »amantissime« jelzőt. Minden alkalmat felhasznált, hogy növendékeit lelkesitse, buzditsa a rendes theologiai tanulmányok teljesitése után fennmaradt idő üdvös felhasználására, hogy olvasgatás, ismételgetés és tudományos vitatkozások által bővitsék és mélyitsék ismereteiket választott szakmáikban. Maga is 1848. előtt Lőcsén és Kassán, 1848—49-ben Kassán, az 50-es évek elején Nagyváradon és Rozsnyón tanároskodván, gyakorlati példákkal és intelmekkel tudta lelkesiteni növendékeit a reájok várakozó szerzetesi testvéries együttélésre, gyöngéd bánásmódra az ifjuság iránt, s a deczens érintkezésre a külső világgal és társadalommal, mindenek fölött pedig a tanári kötelesség hü és pontos teljesitésére. Bár anyanyelvére nézve szepesi német-tót volt (nevét még 1848. előtt magyarositotta *Virosztek*-ből *Virasztó*-ra), de igaz magyar érzelmeire igen sokat adott s ezeket növendékeiben is ápolta. Kassa tudvalevőleg 1848—49-ben egyike volt a szabadságharcz mozgalmas pontjainak, s *Virasztó* Gellért hazafias lelkesedéssel beszélgette el növendékeinek különösen az exitusok (séták) alkalmával az átélt nagy idő jeleneteit: a »vörös sipkás« zászlóalj (a hires 9-ik honvéd zászlóalj) megalakulását, melynek lobogója alá esküdtek nemcsak az akademisták, de a nagyobb gimnáziumi tanulók is, a kassai csata s az orosz inváziő egyes epizódjait; ismételten elbeszélgette azt is, hogy nézett ő ki midőn az uj törvények szerint (1848: XXII t. cz.) kassai tanár korában az őrállomáson nemzetőri szolgálatot teljesitett vitorlavászon nyári egyenruhában, fején csákóval, vállán katonafegyverrel. Általában a magyar nemzet történelme iránt lelkesen érdeklődött. A mult idők eseményeit eredeti latin forrásokból ismerte s különösen *Bonfini* és *Thuróczy* voltak kedvenczei.

Mindezeket dr. *Károly* Gy. Hugó szó- és irásbeli szives közlése után csak azért irom le életrajzában, hogy szerzetesi nevelőmesterének nagy hatására mutassak, mely a történelmi szakma választásában döntőleg nyilatkozott

Kérdi, hova lett a milleniumkor megigért ezer iskola? Megette a katonai költség. A honvédelmi miniszter egyszer azt mondta: inkább kérne ezer milliót ekékre, mint fegyverre.

Fehérváry: Fenntartom ma is. De ekével nem lehet az ellenség ellen menni.

Rátkay: Nekünk az osztrák a legnagyobb ellenség.

Fehérváry: Ekére is kell pénz, de erre is muszáj.

Bakonyi: Muszáj, elismerem. De nem a mi érdekünkben, hanem annak a kapcsolatnak az érdekében, mely a miniszter ur előtt legfőbb muszáj. (Elénk tetszés a szélsőbalon.)

Bejelenti, hogy az ellen a pótjavaslat ellen, melyet a delegáczióban már elfogadtak, hogy t. i. az uj ágyuk tüzérsége részére ujabb legénységet szerezzenek, e párt a leghevesebb harczot fogja vivni.

Követeli, hogy a magyar legénység a közös hadseregben a magyar törvényekre is tegye le az esküt.

Várady Károly kéri *Fehérváry* Géza bárót, hogy mint az udvarnál kedvelt ember eszközölje ki a katonai terhek enyhitését, s ezen tettd által legalább élte alkonyán fogja kárpótolni a nemzetet azon sok bünért, melyet nemzete ellen elkövetett.

Biharvármegye közgyülése.

— Első nap. —

Elénk, zajos közgyülése volt tegnap Biharvármegyének. A hatalmas tárgysorozatban előre vannak beplántálva az érdekesebb ügyek, hogy első napon, amikor még némi érdeklődés van, letárgyalják ezeket.

Tegnap még választások is voltak, amik a fő vonzerőt gyakorolták a bizottsági tagokra. Régen volt ennyi bizottsági tag a vármegye ősi székházában; a 600 bizottsági tagnak felénél jóval többen sereglettek be, hogy a berettyóujfalui főszolgabirói szék betöltésénél összemérkőzzenek. A heves harczból *Jezerniczky* Dénes szolgabiró került ki győztesen. Különösen azzal érveltek mellette, hogy régi jó tisztviselője a vármegyének.

A mezőkeresztesi főszolgabiró választásánál nem volt csata; egyhangulag *Cziffra* Kálmán aljegyzőt, a vármegye ezen rokonszenves, derék fiatal tisztviselőjét választották meg. A keresztesiek sokat nyertek vele, de talán még többet vesztett vele a vármegye központi jegyzői kara.

A másik két egyhangu választás is egészen alapos volt. *Jancsó* Károlyt aljegyzőnek *Frankó* Endrét pedig szolgabirónak választották.

Ritkaság számba ment Arad város és Hevesmegye átiratainak tárgyalása. Az ellenzéki hang olyan ritka Biharvármegye közgyülésén, mint a fehér holló. Evek jönnek, évek mulnak, mig egy kis parázs vita kerekedik, amelynek ellenzéki ize van.

Tegnap mindkét tárgynál *Marjay* Péter szólalt fel az előadói javaslat ellen. Higgadt beszéd volt; amelyre gróf *Tisza* István sikerülten replikázott rögtönzött szép beszédben.

A közgyülés lefolyása a következő volt:

Beöthy László főispán elnökölt. Jelen voltak a törvényhatóság tagjai mintegy 350-en.

A közgyülés megnyitása után *Fapp* János m. főjegyző felolvasta az alispán időszaki jelentését, melynek egy részét a következőkben adjuk:

Tisza Kálmán emlékezete.

Mielőtt a vármegye közigazgatásának állapotáról az év második negyedére vonatkozólag jelentésemet a szokott keretben előterjeszteném fájdalmas kötelességet kell teljesitenem, midőn igaz megilletődéssel a vármegye egyik nagy fiának elvesztését bejelentem, kit, mert a szó szorosabb értelmében a mienknek mondhattuk, kétszeres okunk van szivünk mélyéből meggyászolnunk.

Tisza Kálmán, ki immár a geszti sirboltban pihen, hervadhatlan érdemeket szerzett a közügyek körül, melyek az ő nevét felejthetlenné teszik hazánk történetében.

Megingathatlan hazafisága és erős vallásossága voltak a közélet terén kifejtett hasznos tevékenységének mindvégig kiapadhatlan forrásai.

Még akkor is, midőn mint az országos ellenzéki párt vezére *Deák* Ferencz nagy művével szemben állást foglalt, hazája érdekében cselekedett, mert evvel nem csekély mértékben járult a helyreállitott alkotmány ujabb alapkövének megszilárditásához és ama meggyőződés erős meggyökerezéséhez, hogy a dynastia és nemzet között létrejött békemünek érintetlennek kell maradnia, hacsak beláthatlan, ujabb bonyodalmakat felidézni nem akarunk.

Midőn pedig a kormány gyeplőit átvette, minden gondja az ország konszolidálására, államiságának mindazok ellenében, a kit Magyarországot nem külön államnak, hanem az osztrák birodalom egyik tartományának szerették volna tekinteni, minden utógondolat nélkül való elismertetésére és a magyarság hegemoniájának biztositására volt irányozva.

Es a mire vállalkozott, végre is hajtotta. Megmentette Magyarországot az államtönktől, helyreállitotta ami akkoron sokak előtt lehetetlennek látszott, az egyensulyt az államháztartásban és ez, daczára a közgazdasági válságoknak, mai nap is megingathatlanul áll; föllenditette a hitelt, a közlekedést, a forgalmat, az oktatásügyet; magasan loboglatta a liberalizmus zászlóját, összehozta a társadalom szétható elemeit, tiszteletet és elismerést szerzett a magyar államnak, mely azóta ismét tényezőnek tekintetik az államok és nemzetek konczertjében; végül hathatósan és sikeresen ápolta a hazaszeretetet, minden kinálkozó alkalommal rámutatván arra, hogy semmitől sem kell jobban félteni ezt a mi országunkat, mint a kozmopolita fellogás áramlatait.

Méltán nevezik már most az a 15 évet a meddig miniszterelnök volt az ő korszakának, mert akkora befolyása Széchényin, Deákon, Kossuthon kivül senkinek sem volt a mult században a nemzet sorsára, mint Tisza Kálmánnak. Államférfiui fényes tulajdonai, ellenállást nem ismerő nagy akaratereje, lankadást nem türő kitartása, bámulatos tevékenysége párosulva soha nem szünő kötelesség érzetével ezen 15 év alatt tüntek ki az egész nemzet előtt — s jutottak teljesen érvényre a közjó szolgálatában.

A parlamenti küzdelmekben ugyis mint ellenzéki vezér, ugy is mint kormányelnök igazi hadvezérként vezette párthiveit, tüneményszerü eszélyességgel s mindig a biztos sikerre való kilátással.

Egyházának hosszu idők óta legerősebb támasza, legbuzgóbb munkása, legkiválóbb védője és pártfogója volt, a dunántuli ev. ref. egyházkerületet mint ennek világi főgondnoka bölcsességgel, szeretettel és mérséklettel vezette, a vallásos buzgalom élesztése s a közjóra irányitása körül maga mer elől jó példával.

Erős vallásossága volt elsősorban forrása erős családi hajlamának is, valamint azon szivós ragaszkodásának, a melylyel saját megyéjéhez, Biharvármegyéhez viseltetett. Családi élete mintaszerü és a legboldogabb volt; valahányszor tehette, ő családi tüzhelynél keresett és talált kárpótlást a küzdelemmel teljes politikai müködése közben tapasztalt sok keserüségért. E vármegye pedig, az ő szükebb hazája, az ő Biharországa volt, ahol a legnyugodtabb és legderüsebb órákat töltötte, meghitt barátai társaságában.

Puritán jellemét, önzetlen hazafiságát, példás életét, fáradhatatlan munkásságát még politikai ellenfelei is készséggel elismerték és ezen bizonyságtételükkel nagy államférfiui voltát maguk is igazolták.

Halálakor impozáns módon nyilvánult a közrészvét. Az első volt a koronás király, aki hü tanácsadója emlékének hálás kegyelettel adózott. Részvétét fejezte ki a német birodalom uralkodója is, méltatva az elhunytnak hazája körül szerzett érdemeit.

Magyarországnak pedig nem volt olyan zuga, a hol ne gyászolták volna Tisza Kálmánt, mert mindenki érezte, hogy a modern magyar állam kiépitőjét vesztettük el ő benne.

Ereztük a nagy veszteséget, különösen mi biharmegyeiek, akiknek az elköltözött minden időben büszkeségünk, közügyeinknek lelkes szószólója és jogosult helyi érdekeinknek hathatós pártfogója és előmozditója volt; ugyanazért a gyászhir vétele után siettem a vármegye fájdalmas részvétét a családnál táviratilag kifejezni s intézkedtem, hogy Biharvármegye részéről diszes koszoru helyeztessék a nagy halott ravatalára, kinek temetésén ugy Budapesten, mint Geszten főispán ur vezetése alatt a vármegye bizottságának tagjaiból és a megyei társadalom minden rétegéből önként jelentkezettekből alakult nagy számu küldöttséggel megjelentem, a mit midőn tisztelettel hozok a tek. Bizottság tudomására, egyuttal kérem, méltóztassék Tisza Kálmán soha el nem évülő érdemeit jegyzőkönyvbe igtatni, a halála alkalmából tett intézkedéseimet tudomásul venni, egyszersmind kimondani, hogy a bizottság Tisza Kálmánnak, a vármegye nagy szülöttének emlékét egy később meghatározandó alkotásban is megörökiteni óhajtja, mivégből engem arra utasit, hogy az emlékmü és kivitelének módozatai iránt annak idején a közgyülésnek javaslatot tegyek.

A jelentés ezután *Horánszky* Nándor volt kereskedelmi miniszter, majd *Goldis* József gör. kel. püspök elhunytáról és érdemeiről emlékezik meg.

Kegyeletes szavakban méltatja b. e. *Pável* Mihály g. kath. püspök, megyei biz. tag érdemeit, a közjóra és az emberbaráti szeretetre irányitott törekvését és áldásos tevékenységét. Bejelenti, hogy Akna-Szlatinán a vármegye nevében küldöttséget vezetett a temetésre s diszes koszorut helyezett a ravatalra. (Helyeslés.)

Ezután áttér a jelentés a vármegye közállapotaira az utóbbi három hónapot illetőleg. A vármegye területén a közegészségi állapot kedvezőbb volt, mint a mult év hasonidőszakában. A hivatalos orvosok 11733 beteget gyógykezeltek. Uralkodó kórok az emésztési és légzési szervek bántalmai, de a betegségek igen enyhe lefolyásuak voltak. — A fertőző betegségek közül a difteritis 44 esetben, 16 halálozással; a vörheny 111 esetben, 4 halálozással; a kanyaró 264 esetben, 21 halá-

---

meg. Befolyásolták ezt az elhatározását még más körülmények és ifjukori benyomások is. Gyermekkorának végső szakában zajlottak le utolsó szabadságharczunk küzdelmei, melyeknek szülő városa egyik főszinhelye volt s melyek az ő 8—9 éves gyermeki szivében is élénk lelkesedést ébresztettek az elmult dicsőség s a sejtelmes jövendő iránt. Nagy hatással voltak történelmi érzékén k felébresztésére történelemtanárai is a gimnáziumban, nevezetesen *Furdek* Ferdinand († 1896.) kegyesr. Debreczenben s *Fekete* Gábor († 1857.) premontrei tanár Nagyváradon. Mindkettőről a legnagyobb hálával s kegyelettel szokott megemlékezni a tanári szoba óraközi beszélgetései közben, mint olyanokról, kik tudományos készültségük és lelkes tanitásuk által tanári pályára készülő tanitványaik eszményképeivé váltak. A magyar irodalmat meg dr. *Kádas* Rudolf, a nagyváradi premontrei tanári testület nagymiveltségü tagja, később a Szent István-Társulat igazgatója, majd győri tankerületi kir. főigazgató († 1880.) kedveltette meg vele. Növendéktársai között is volt egy jó barátja, *Nátafalussy* Kornél, jelenleg a nagyváradi tankerület érdemes kir. főigazgatója, ki már akkor széleskörü és sokoldalu tudásával tünt ki s értett hozzá, mint kell és lehet a barátság gyöngéd érzelmeit a rokonhajlamu lélekben a szaktudomány előnyére érvényesiteni.

(Vége köv.)

lozással; a hökhurut 89 esetben, 14 halálozással fordult elő. 5 öngyilkosság történt.

A fagy a tavaszi vetésekben, a gyümölcs és szőlőben sok kárt tett. Munkás mozgalmak nem észlelhetők s igy remélhetőleg a takarás rendben fog végbemenni.

Az adók befizetése, a sanyaru viszonyok miatt lanyha, javulás az őszre várható.

A személy és vagyonbiztonság nem lett megzavarva. A fősorozás zavartalanul ment végbe, némileg kedvezőbb eredménynyel, mint tavaly.

A jelentés kapcsán szólal fel *Szabó* József, biz. tag s inditványozza: nehogy az ügy sokáig huzódjon, utasitsa a közgyülés az alispánt, hogy Tisza Kálmán emlékének megörökitésére vonatkozólag a szeptemberi megyegyülés elé terjesszen javaslatot. (Helyeslés.)

Beöthy László főispán mondotta ki ezután a közgyülés határozatát a következőkben:

Biharvármegye közönsége a legőszintébb s legmélyebb fájdalmat érzi hazánk és vármegyénk nagy fia Tisza Kálmán halála felett. Elhatározza, hogy a vármegye jegyzőkönyvében is megörökiti emlékét és kiváló érdemeit azon nagy férfiunak, kinek hosszu időszakon át nehéz, sokszor válságos viszonyok között, mindenkor czéltudatosan és ingadozást nem ismerő vasköv:tkezetességgel folytatoti, mindenkor hazája lángoló szeretete által vezérelt államférfiui tevékenysége volt megteremtője annak, hogy ma hazánkat mint erős, egységes nemzeti államot, consolidált alapokon s rendezett viszonyok között látjuk betölteni hivatását, a müvelt világ kulturnépei között.

Kiváló egyéni tulajdonai mellett nemzetének erejébe, történelmi hivatásába s feltétlen szabadelvüségébe vetett erős hite voltak az eszközök, melyek segélyével hazájának a gazdag, értékes eredményeket, önmagának pedig a mi és az utókor meg nem szünő háláját biztositotta.

Az ő nagy alakja immár a történelemé: a mienk csak a távozása felett megmérhetlen fájdalom.

A vármegye törvényhatósága kimondja, hogy midőn a bizottság alispánjának tett intézkedéseit helyeslőleg tudomásul veszi, utasitja, hogy nagy fia emlékének további méltó megörökitése iránt a legközelebbi közgyülésen tegyen részletes jelentést.

A főispán szavait általános helyeslés kisérte.

A választások.

Ezután a választások következtek a megüresedett két szolgabirói, esetleg egy aljegyzői és egy szolgabirói szék betöltésére.

A kijelölő választmány a főispán elnöklete alatt *Szabó* József, *Markovics* Károly és *Lovassy* Ferencz választott, továbbá *Radnay* Farkas, gr. Tisza István és Hegyesi Márton kinevezett tagokból állott.

A szavazatszedő küldöttséget *Vidovich* György elnöklete alatt *Géczy* Lajos és *Szikszay* Lajos tagokból és Keszthelyi Zoltán jegyzőből alakitotta meg a főispán.

A mező-keresztesi főszolgabiró állásra óriási éljenzés mellett egyhangulag *Cziffra* Kálmán II-od oszt. aljegyzőt választották meg.

A berettyó-ujfalui főszolgabiró állásra jelöltettek: *Jezerniczky* Dénes, dr. *Halász* Elemér és *Kelemen* József szolgabirók; *Szentiványi* László visszalépett.

Szavazásra kerülvén a sor, beadatott 312 szavazat. Ebből kapott

Jezerniczky Dénes 155,
Dr. *Halász* Elemér 126,
Kelemen József 31

szavazatot s igy 29 viszonylagos szótöbbséggel ***Jezerniczky*** **Dénes választatott meg a berettyó-ujfalui járás főszolgabirójává.**

A *Cziffra* Kálmán megválasztásával megüresedett II-od oszt. aljegyzői állásra egyhangulag *Jancsó* Károly közig. gyakornokot, — *Jezerniczky* Dénes helyett pedig szolgabirónak egyhangulag *Frankó* Endrét választották meg.

Elnöklő főispán, a felmerült szükséghez képest *Balogh* Elemért és *Balázsházy* Ivánt tiszteletbeli főjegyzőkké, dr. *Halász* Elemért tb. főszolgabiróvá; *Bartos* Elemért tb. aljegyzővé; dr. Kemény Jenő körorvost tb. főorvossá és *Beöthy* Dávidot tiszteletbeli szolgabiróvá nevezte ki.

*

A számonkérőszék jelentése ügyosztályonkint és főszolgabiró hivatalok szerint mutatja ki a tisztviselők tevékenységét. A felsorolt adatok örvendetes tanuságot tesznek a megyei ügyek pontos viteléről. — A jelentést tudomásul vették.

A honvéd hadapródiskolánál megüresedett alapitványi helyre az egyedüli pályázó Sarkady István diószegi ifjut ajánlja a törvényhatóság.

Ozv. *Tisza* Kálmánné köszönő levelét, a férje elhunyta alkalmából hozzá intézett részvétiratra, — tudomásul vették.

Láng Lajos kereskedelmi miniszterré történt kineveztetését tudomásul vették.

A tenkei járásba a lóavató bizottság elnökévé ifju Nadányi Miklós helyett Kiss Ernőt választották meg.

A Kossuth-szobor ügye.

Baranyi András tb. főjegyző olvasta fel Arad város átiratára az állandó választmány következő javaslatát:

Jóllehet a vármegye közönsége a nemzeti kegyelet és hála szempontjából is kivánatosnak tartja, hogy hazánk megdicsőült nagy fiának, Kossuth Lajosnak elévülhetetlen érdemeit örök időkre hirdető érczemlék az ország fővárosában mielőbb felállittassék, — minthogy azonban nem lát semmi okot fenforogni arra, hogy a szobor végrehajtó bizottság, illetve a székesfőváros törvényhatósági bizottságával szemben magukra vállalt hazafias kötelességük teljesitése iránt bizalmatlansággal viseltessék — és tekintettel főleg arra — hogy a kormányelnök a közel napokban a képviselőházban ez irányban mindenkit megnyugtató kijelentéseket tett, a vármegye közönsége az átiratot tudomásul veszi.

Marjay Péter nem fogadja el az előterjesztést, mert szükség van a Kossuth-szobor felállitásának megsürgetésére. Ezt bizonyitják a felszólalások, amelyek a képviselőházban napirenden vannak. A szobor-bizottság okokat keres a halogatásra. Ez hátrányára van az ügynek. Inditványozza, hogy az állandó választmány javaslatának mellőzésével, Aradmegye feliratának pártolását mondja ki a vármegye törvényhatósága. (Helyeslés.)

A szavazásnál 45 szóval, 30 ellen az állandó választmány javaslatát fogadták el.

Hevesmegye átirata.

Előterjesztették Hevesmegye átiratát, a melyben a II. Rákóczy Ferencz, Bercsényi Miklós és Thököly Imrét difamáló törvények törlését, továbbá Kossuth Lajos és a 48-as honvédek érdemeinek külön törvénybe iktatását kérik a képviselőháztól. A feliratot pártolás végett küldötték meg Biharvármegyének.

Az állandó választmány javaslatában a hálátlanság megdöbbentő jelének tartja, hogy lehetett oly idő, midőn a kiváló jeles hazafiakat a nemzet törvénynyel bélyegezett meg, de mivel ez a törvénykönyvből ugy sem törölhető, a vármegye külön feliratban kérje, hogy II. Rákóczy Ferencz, Bercsényi Miklós és Thököly Imre érdemei a törvényhozás által megfelelő elismerésben részesittessék. (Helyeslés.)

A Kossuth Lajos és a 48-as honvédek érdemei azonban oly mélyen be vannak vésve a magyar nemzet szivébe, hogy erről külön törvény létesitését feleslegesnek tartja az állandó választmány s az átirat ezen részének egyszerü tudomásul vételét javasolja.

Marjay Péter örömmel fogadja az előterjesztés első részét, de annál jobban elszomoritja, hogy a javaslat bár elismeri a Kossuth és a 48-as honvédek érdemeit, az egyenes megnyilatkozást kerülgeti. Kossuth nevének nincs szüksége a külön törvénybe iktatásra, az minden magyar szivben benn van, azzal születik és hal meg. De a törvénykönyvnek van szüksége, hogy ez benne tündököljön. Minden más név felett áll Kossuth neve; mint nap a természetben, olyan ez a történelem egén. O teremtette meg másodszor ez országot, neki köszönhetjük, hogy Magyarországot a világ ismeri és becsüli. Ezért kell törvénybe iktatni Kossuth és a dicső honvédek érdemeit. — Miért állana Biharmegye más alapra, mint az ország első vármegyéje. Loyalisak vagyunk a legvégsőig s ezért nem veszik zokon, ha Kossuth Lajos és a honvédek érdemeit törvénybe iktatjuk.

Ezután átnyujtott az elnöklő főispánnak egy ivet, amelyben 20 bizottsági tag névszerinti szavazást kér e tárgyban. (Eljenzés.)

Gróf *Tisza* István indokolja szavazatát. (Halljuk!) Kijelenti, hogy feltétlen tisztelettel és hálával van eltelve Kossuth neve és érdemei iránt. Sehol nem csinál titkot ebből. Ennek daczára akadályt lát abban, hogy ugy nyilvánuljon meg ez a tisztelet és hála, ahogy ő szeretné. Megmondja az okot. Mikor a nemzet visszanyerte a kiegyezéssel önállóságát, szabadságát s bekövetkezett a koronázás, Kossuth Lajos ellentétbe tette magát a nemzet akaratával. Ez nem von le semmit az ő halhatlan érdemeiből, de viszont éppen ezért nem lehet oly feltétlen módon kifejezni a nemzetnek elismerését, amint kellene. — De szükséges-e ez? Az előtte szóló kicsinek tartja Magyarországot s igaztalan, mert a nemzet ezer éves nagy alakjai felett állónak veszi Kossuthot. Az nem von le semmit az érdemeiből, ha azt mondjuk, hogy Szent Istvántól Kossuth Lajosig legtöbb van a nemzet történelmi nagy alakjainak. Szükséges-e most egy igazságot törvénybe iktatni, amely a nemzet lelkében él? — Az ügy felkarolása tüntetésnek látszana. Erre indokot, szükséget nem lát s minden, ami megbolygatja az egyetértést, csak ártalmára lenne a Kossuth Lajos iránti nagy kegyeletnek. (Zajos helyeslés).

Marjay Péter személyes támadást lát a Tisza beszédében. (Eláll! kiáltások.) Nem kicsinyeli a nemzet többi nagyjait, de olyan nagy dolgot egy sem tett, mint Kossuth Lajos, a honvédeivel. Inditványát fenntartja.

A névszerinti szavazásnál 67 szóval 34 ellen az állandó választmány javaslatát fogadták el.

*

Éppen igy napirendre tértek Pozsony városának a választási törvény módositását kérő felirata felett.

Még néhány apróbb ügyet intéztek el s mivel az idő előrehaladt, elnöklő főispán a még hátralevő ügyek tárgyalását ma, csütörtök délelőttre tüzte ki.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

—

UJDONSÁGOK.

* **Lónyay grófék elutazása.** Gróf *Lónyay* Elemér és neje *Stefánia* herczegasszony tegnap délután hat órakor hajón Visegrádra utaztak, a hol a gróf nénjének, gróf *Pálffy-Daun* Vilmosnénak vendégei. A Lónyay-pár Visegrádról szombaton ismét visszatér a fővárosba, de még aznap tovább utazik Bécsbe.

* **A Sas átalakitása.** A Fekete Sas is azon városi épületek közzé tartozik, amelyekre nagyon ráférne már az alapos renoválás. Ez iránt intézett tegnap *Hillinger* Lipót mostani bérlő beadványt a városhoz. A benyujtott terv és költségvetés szerint teljesen átalakitaná a város a Sast; téli kerttel, nagyobb redouttal, szállodával, amely a 2-ik emelet felemelésével bővülne. A modern, tetszetős átalakitás 134,000 koronába kerülne. Ennek az összegnek a teljes annuitását Hillinger fizetné, ha a város a még hátralevő 4½ évi bérletet 25½ évre meghosszabbitaná. A beadvány sürgős tárgyalását kéri Hillinger s egyben már most a kölcsön felvételénél gondoskodjék a város az átalakitásra szükséges összegről. Ohajtandó volna ezen szép eszme minél hamarábbi keresztülvitele, tekintve a most épülő uj városházára, nagyban emelné a Szt. László-teret.

* **Uj czimzetes püspök.** *Székesfehérvárról* táviratozzák, hogy *Károly* Jánost, az odavaló nagyprépostot czimzetes püspökké nevezték ki. Ez a hir Székesfejérváron, ahol a nagyprépost általános tiszteletnek örvend, városszerte örömet keltett.

* Az **angol gazdák** magyarországi látogatásáról számol be az essexi Southend Standard, amely rendkivül rokonszenves hangon s az elismerés lelkesedésével adózik annak a kulturának, amely az essexi vendégek előtt Magyarországon — nem csekély meglepetésükre — feltárult. A czikk irója Budapest városát Európa legszebb városai között is első helyre teszi, különösen az épitkezés modern izlését s a város tisztaságát hangsulyozva. A czikk érdemleges része főként a magyar gazdasági viszonyokkal foglalkozik, amelyek sokban tulszárnyalják az angol földmivelést. Tenyészetünket a leggazdagabbnak mondja egész Európában s felhivja az angol kormány figyelmét, hogy Magyarországgal gazdasági szövetséget kössön, különösen a magyar ló kivitelére. Egy szóval, az angol gazdák látogatásának máris mutatkoznak praktikus eredményei.

* **Sérelmes adótárgyalási idézések.** A nagyváradi és biharmegyei kiskereskedők társulata küldöttségileg kérte fel az adókivető bizottságot, hogy változtassa meg azt a sérelmes intézkedést, hogy egy kiskereskedőt háromszor idézzenek fel adótárgyalásra. A társulat kérvényt is intéz az adókivető bizottsághoz, melyben bőven indokolja kérelmét. Eddig sohasem volt szokásban, hogy egy kiskereskedőt külön idézzenek *az üzlete, az italmérése és a dohánytőzsdéje* miatt adótárgyalásra. A bizottság bizonyára méltányosan fogja ezt az ügyet elintézni, mert időt vesztegetni bizonyára nem érnek rá a kiskereskedők s bizonyára a nagyok sem.

* **Kereskedelmi alkalmazottak az országgyülés előtt.** Azok után az eredmények után, miket a kereskedelmi alkalmazottak társadalmi mozgalmakkal elértek, most a »Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete« megismétli már évekkel ezelőtt is tett kérését a képviselőház előtt a *teljes vasárnapi munkaszünet* tárgyában. Az egyesület az összes országgyülési képviselőknek megküldte azt a nyilt levelet, mit ez egyesület *Láng* Lajos kereskedelemügyi miniszterhez intézett és az országgyülési képviselők között igen sokan a legnagyobb készséggel vállalkoztak az alkalmazottak törekvéseinek támogatására. A Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete egyben megismétli az általános és kötelező nyugdijbiztositás törvényes statuálását kérő felterjesztését is.

* **A vasárnap a hivatalokban.** Torontálmegye törvényhatósága belátta azt az igazságtalanságot, hogy amig az állam eltiltja az iparnál és kereskedelemnél a vasárnapi munkát, a hivatalokban csak ugy robotolnak ezen a pihenésre rendelt napon is, mint máskor. Elhatározta, hogy a vasárnapi munkaszünetnek a hivatalokra is kiterjesztése tárgyában feliratot intéz a képviselőházhoz. Ezen feliratot pártolás végett Nagyvárad városához is megküldötte. — Biharvármegye minden törvény nélkül már megoldotta ezen nem csekély jelentőségü kérdést.

* **Nem kell a német jodlirozás.** A Fekete Sas éttermében már hetek óta előadást tart egy énektársulat. Hillinger Lipót bérlő most az iránt folyamodott a városi tanácshoz, hogy esténként néhány német számot is felvehessenek a műsorba, mert hát e nélkül nem tudnak bizonyos vendégek mulatni. A tanács azonban igen helyesen cselekedett, mikor a kérelmet egyszerüen elutasitotta. Van Nagyváradon elég germanizálás a német jodlirozás nélkül is. Akik a legjobban verik a mellüket, hogy milyen nagy hazafiak, másként nem is beszélnek, mint németül, daczára, hogy jól tudnak magyarul. Erről bármelyik napon könnyen meggyőződhet bárki pl. a Lloyd-kávéházban.

* **Kinevezés.** A nagyváradi kir. főügyész *Borbély* Miklós nagyváradi kir. ügyészségi irnokot a nagyváradi kir. ügyészséghez irodatisztté nevezte ki.

* **A szintársulat elutazása.** A szinház környéke már négy nap óta hangos volt a nagy pakolástól, társzekerek zörgésétől. Diszleteket, ruhákat szállitottak ki hatalmas ládákban a vasuti állomáshoz, hogy mire szinészeink megérkeznek nyári állomáshelyükre Kaposvárra, hogy minden rendben legyen a szinkörben. A társulat tagjai tegnap délután utaztak el s ma este 7 órakor érkeznek Kaposvárra. Az ilyen hosszu ut még a legkonokabb drámai hőst is megviselné. Az előadásokat *Cyrano de Bergerac* szinművei nyitják meg huszonegyedikén. A társulat legfiatalabb primadonnája *Eleméry* Klárika nem ment le ezidén Kaposvárra, mivel hosszabb időre fürdőre megy s csak az ősszel lép fel ujból, midőn a társulat hozzánk visszajön.

* **Gyilkos villám.** Karmacson a tegnapi zivatar alatt a mezőn dolgozó munkások közül egy három hetes és egy idősebb házaspár az egyik fa alá vonult. A villám beleütött a fába és Kása Annát, öt gyermek anyját s a fiatal asszonyt menten agyonütötte. A fiatal házas embert nagybetegen vitték haza, ellenben az idősebb házasembernek semmi baja sem történt.

* **Kasszafurók Budapesten.** Hosszabb szünet után tegnap éjjel ismét dologba léptek a főváros kasszafurói. A Józsefvárosban behatoltak *Dárday* Aladár könyvkötő irodájába s igen ügyes angol szerszámokkal megfurták s kirabolták a »betörés- és tüzmentes« vaskasszát. A kasszából kivették a benn volt kétezer korona készpénzt s két takarékpénztári könyvet. A pénzt a betörők elvitték, ám a két takarékkönyvet ottnagyták az egyik asztalon mert észrevették, hogy a két könyv fenntartással van elhelyezve s a pénzt csak a betevő maga veheti föl. A rendőri vizsgálat megállapitotta, hogy a betörést ketten követhették el. Az egyik tettes egy igen apró emberke lehet, mert felnőtt ember normális karja nem fér keresztül a kassza belső falain furt kicsiny nyiláson. A vasajtón erőszak nyomai nem láthatók s valószinü, hogy a tettesek a különben könnyen nyitható, de két kulcsra járó ajtót álkulcsokkal nyitották ki. A betörők elvittek magukkal egy revolvert is. Kézrekeritésük iránt a rendőrség minden intézkedést megtett.

* **A jászberényi pörköltek.** Hatezer pörköltet és ötven hektoliter bort fogyasztottak el Jászberényben a választásnál *Almássy* Géza választói a kortesvacsorákon. *Verseghy* Károly vendéglős, mint megirtuk, a 6675 forint 71 krajczáros számlát Török Aladáron, a párt elnökén követelte. *Török* Aladár megtagadta a fizetést s kijelentette, hogy ő *Almássy* Géza képviselőjelölt és báró *Bánffy* Dezső volt miniszterelnök számlájára és megbizásából rendezte ezt a kis mulatságot. A fogadós ezzel nem elégedett meg s pört inditott a szolnoki törvényszék előtt Török Aladár ellen. A törvényszék megkeresésére a budapesti I.—III. kerületi járásbiróság már kihallgatta ez ügyben tanuként báró *Bánffy* Dezsőt arra nézve, mi igaz abból, hogy ő felhatalmazta volna Törököt ilyen összegü költekezésre? Báró Bánffy kijelentette, hogy ő sohasem hatalmazta fel Törököt erre. Tegnap pedig a VII. kerületi járásbiróságnál Reiner Géza királyi járásbiró *Almássy* Gézát hallgatta ki. Almássy a biró előtt kijelentette, hogy 15.000 forintig csakugyan adott meghatalmazást Török Aladár választási elnöknek választási czélokra. A biró ezután a kihallgatást elhalasztotta.

* **Olasz bortermelők Magyarország ellen.** Olaszországban, különösen a bortermelő déli vidéken igen nagy idegességet szült a magyar miniszterelnök kijelentése, hogy a bor-klauzulát nem ujitják meg. Már mozgalmat is inditottak Magyarország ellen. Legutóbb Bánban a Délolaszország érdekeit védő egyesület ülést tartott, melyen a Róma czimü lap szerint a következő határozatot hozták:

> A bizottság szükségesnek tartja, hogy az Olaszország és Magyarország közti kereskedelmi viszony tanulmányozása és a csereforgalom arányának pontos feltüntetése alapján javaslat tétessék a kormánynak, hogy Magyarországon az olasz bor bevitele, illetőleg a borvám-klauzula megujitása ellen nyilvánuló mozgalommal szemben már most tétessék határozott vámemelési fenyegetések a Magyarországból Olaszországba importált czikkekre nézve, kilátásba helyezvén egyszersmind a magyar tengerészetre nézve, különösen kedvező hajózási szerződéseknek olyan radikális módositását, mely hathatós megtorlásul, vagyis inkább kellő intésül tekinthessék.
>
> A nevezett bizottság közelebb összehivandó népgyülés elé szándékozik terjeszteni ezt a határatot.

* **Rendőri hirek.** *Ellopott fülbevaló.* *Schwarcz* Mórné Kolozsvári-utcza 21. szám alatti lakos panaszt tett tegnap a rendőrségen, hogy két éves leánykája füléből 1 pár kékköves fülbevaló eltünt s azt a gyermek állitása szerint az udvarban járt ismeretlen cseléd lopta el. Nyomozás során az ugyanazon ház udvarán néhány nap előtt megfordult Takács Jánosné született Szabó Julcsa komádi illetőségü cselédnél a fülbevalók meg is találtattak. A tolvaj cseléd ellen eljárás tétetett folyamatba. — *Találtatott*: Egy pénzes erszény pénzzel és egy szivartárcza.

ZENE ES MUVESZET.

Dankó Pista Nagyváradon. *Dankó* Pista kiváló zeneszerző s a legeredetibb a népéletből fakadó ***magyar népdal*** legtökéletesebb müvelője, e hó 20-án pénteken kezdi meg előadásait a *Széchényi* szálló kerthelyiségében kiváló társulatával. Öt napig marad városunkban. Hihetőleg ezuttal is méltó pártolásra talál a közönség körében.

EGYESÜLETEK.

A főgimnázium fizikai köre, mely dr. Károly Irén, a prem. rend tudós tanárának vezetése alatt, már eddig is érdekes kisérletekkel ismertette meg a közönséget, f. hó 22-én d. e. 11 órakor a főgymnásium fizikai előadó termében (II. emelet) kisérletekkel egybekötött előadást tart, a melyre az érdeklődőket szivesen látja a rendezőség.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó, — tartja *Kovács* Zsigmond.
2. A Thesla-féle elektromos világitás, — bemutatja *Fekete* Sándor.
3. A légnemü testek cseppfolyósitása, — bemutatja *Péterffy* Elemér.
4. A hanghullámok, azok szemléltetése, a fonográf, — bemutatja *Steiner* Ervin.
5. Zárszó.

IRODALOM.

Magyar Remekirók. *A Franklin-féle Magyar Remekirók* az által válnak igazán nemzeti müvé, hogy *kizárólag* magyar klassikusokat tartalmaznak. Azt a szép tervet, hogy az összes magyar remekirókat egy nagyszabásu gyüjteménybe egyesitse, csak a Franklin-Társulat vihette keresztül, mivel ez a társulat szerezte meg kizárólagos tulajdonjogát azon remekirók müveinek is, melyeknek kiadási joga törvény szerint még fel nem szabadult. Tehát csakis a *Franklin-féle Magyar Remekirók* gyüjteményében találhatók fel az összes magyar klassikusok; Arany János, Arany László, Bajza József, Czuczor Gergely, Garay János, Kemény Zsigmond, Szigligeti Ede, Tompa Mihály, Vajda János és Vörösmarty Mihály müveit más kiadó nem bocsájthatja közre — ezek nélkül pedig a magyar remekirók összkiadása el sem képzelhető. A *Magyar Remekirók* 3 koronás havi részletfizetés mellett megrendelhetők lapunk kiadóhivatala utján; e végből jelen számunkban foglalt hirdetés rendelőlapja kivágandó és aláirva beküldendő.

Közönség köre.

Köszönetnyilvánitás.

Felejthetetlen drága örangyalunknak, néhai

BREITNER JÓZSEFNÉ-nak

tragikus elhunyta és végtisztességtétele alkalmával vigasztalásunkra, fájdalmunk enyhitésére sietett minden érezni, minden szeretni tudó nemes szív. Fogadják ez uton is hálás köszönetünket mindazok, akik részvétük kifejezésével vagy tolmácsolásával bánatunkban és fájdalmunkban vigaszt nyujtottak.

Nagyvárad, 1902. jun. 18.

A gyászoló család.

TAVIRATOK.

Az olasz anarkisták királyunk élete ellen.

Bécs, jun. 18. (Saj. tud. távirata.) A *Londoni Daily Expressnek* jelentik, hogy a bécsi rendőrség rendkivüli intézkedéseket foganatositott *királyunk biztonsága érdekében*. Ezen szokatlan óvintézkedések nagy feltünést keltettek s mint hivatalos körökben beszélik, a rendőrség biztos helyről értesitést nyert, hogy *I. Ferencz József királyunk élete ellen az olasz anarkisták összeesküdtek és egy bécsi szabómestert biztak meg királyunk meggyilkolásával.*

Bécs, junius 18. (Saját. tud. táv.) Rendőri körökben igen elterjedt a király ellen tervezett összeesküvés hire és nagy megdöbbenést keltett, valamint a legszélesebb körü óvintézkedések megtételére serkentette őket az a tény, hogy a király eredeti utitervétől is elállott és mára halasztotta a Hochschnebergre való kirándulását. Ez leginkább bizonyit a hir valódisága mellett, mert hasonló elhalasztásra az udvarnál egyáltalában nem emlékeznek. A mai kiránduláson is nagy rendőr apparatus vette körül a királyt.

A király kirándulása.

Puchberg, junius 18. A király a megállapitott programm szerint ideérkezett. A lakosság lelkes örömmel üdvözölte. A pályaudvaron *Kielmansegg* helytartó, a neunkircheni és bécs-ujhelyi kerületi főnökök és a puchbergi polgármester fogadta. Több nagybirtokos és iparos bemutatása után a király fél órai időzés után folytatta utját a Hochschneebergre.

Bécs, junius 18. A király ma reggel kiséretével kiment a Hochschneebergre, hogy meglátogassa néhai Erzsébet királyné emlékszobrát. (M. T. I.)

A délvidéki kivándorlási kongreszszus.

Temesvár, junius 18. A délvidéki kivándorlási kongresszus rendező bizottsága *Blaskovics*, *Pattyánszky*, *Gorov* és *Rubinek* országképviselők jelenlétében népes ülést tartott, a melyen a temesvári és szegedi kereskedelmi kamarák képviselői is megjelentek. A kongresszus határnapjául augusztus 10. és 11-ikét tüzték ki. Az értekezlet némi módositásokkal elfogadta a tanácskozás alapjául Blaskovits, Laetre és Zoránd határozati javaslatait és megbizta Kubinyi Zsigmondot, a szegedi kereskedelmi kamara titkárát, hogy a kongresszuson tartson előadást az ipari kivándorlásról. Előadók lesznek: Cserháty Sándor, Zorád István, Laetre Hugó, Márton Andor, Pattyánszky Elek, Blaskovics Ferencz és Kubinyi Zsigmond. (Magy. Táv. Ir.)

A pécsváradi választás.

Pécsvárad, junius 18. A mult hónapban volt a pécsváradi kerületben uj választás annak folytán, hogy dr. Egry Dezső mandátumát a Kuria megsemmisitette. Ez alkalommal a három jelölt egyike sem kapott abszolut többséget, miért is a legtöbb szavazatot nyert Vedella Mihály néppárti és Egry Béla Kossuth-párti közt pótválasztás szüksége merült fel. A pótválasztást mára tüztek s a szavazás teljes rendben kezdődött reggel. A szavazást az Egry-párt kezdte. Délig a Kossuth-párt jelöltjére 349, Vedellára 168 szavazat esett. (M. T. I.)

A keszthelyi kadét ügye.

Keszthely, junius 18. Báró Puttheány Zdenkóról, a tragikus véget ért kadétról a vizsgálat kideritette, hogy ő maga oltotta ki életét. A cse dőrökkel váltott szavai után főbelőtte magát. Mikor a csendőrök, a kik a koromsötétségben — az eset éjjel 1 órakor történt — azt hitték, hogy rájok lő, négy lövést tettek feléje, a kadét már átlőtt fejjel feküdt a kövezeten. Puttheány különben, a mint leveléből kitünik, már hetekkel ezelőtt foglalkozott az öngyilkosság gondolatával. Allitólag már a kadétiskolában is emlegette, hogy öngyilkossággal fog kimulni. (M. T. I.)

REGÉNY-CSARNOK.

Tüzzel-vassal.

Irta: **Sienkiewicz Henrik.** 23.

— Nem vagyunk mi apostolok, csak egyszerü katonák, akik készen vagyunk utolsó csöpp vérünket is kiontani a szent hitért.

— Ugy ti idvezülni fogtok! Minékünk azonban nem jött még el a szabadulás órája! Jaj nékem, jaj néktek testvéreim!

Most már szinte nyögött és rettenetes kétségbeesés kiáltott le az arczáról. Skrzetuskiék ijedten, megilletőve nézték. Helena egy székhez vezette, leültette a szerencsétlent, kisietett a folyosóra s egy hárfával tért aztán viszsza. Halk, lágy hangok csendültek át most a szobán és Helena énekelni kezdett:

Uram! kiáltok hozzád nappal-éjjel:
Vedd rólam el a kint, a forró könnyet
S légy nékem, a bünösnek
Kegyelmes, jó atyám!

A vak ember hátrahajtotta a fejét és mint valami gyógyitó balzsamot szivta be a zsoltozsma hangjait. Arczán lassan elült a fájdalom és a kétségbeesés, feje mellére hanyatlott, s kábultan, szinte félálomban ült székén. Helena odaszólt Skrzetuskinak:

— Még csak egy kis ideig kell énekelnem, s azután teljesen megnyugszik. Az a rögeszméje, hogy apostolok fognak hozzá jönni, azért kérdezett titeket is, mint minden odavetődő idegent, hogy apostolok vagytok-é?

Azután tovább énekelt.

Uram! mutasd meg utamat nékem.
Mert a sivatagban eltévedt vándor.
A tengeren hánykódó sülyedő hajó
Vagyok én bünös!

Lágy zöngéssel szállott a hangja, s hogy igy a lantot kezében tartva az ég felé emelte szemét: oly szép volt, mint a megdicsőültek lehetnek. Skrzetuski rámeredt, s elfeledte, hogy hol van. Csak nézte, hosszan. Az özvegy erős hangja riasztotta föl álmodozásából.

— No most már elég lesz a kornyikálásból. Elaludt. Minket pedig vár a vacsora.

Rosvan, aki finom modoru gavallér volt, karját nyujtotta a háziasszonynak, Skrzetuski pedig követte a példáját s Helenát vezette az asztalhoz. Puha volt már a szive, mint a viasz.

— Az égbeli angyalok sem énekelnek szebben, mint te, herczegnő!

— Ha az égbeli angyalokhoz hasonlitasz engem, bünös földi halandót: vétkezel lovag, — felelt a lány.

— Mit bánom én, ha vétkezem! kiégettetném én is a két szemem, ha tudnám, hogy te fogsz vigasztalni az énekeddel. Nem! még sem! hiszen ha vak volnék, nem láthatnám arczodat s azt a kint nem tudnám elviselni.

— Üres beszél a szavad! Hiszen holnap elutazol s azután elfelejtesz.

— Soha. Soha más szerelemnek nem nyitom meg már a szivemet.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASAG.

A gazdasági egylet gyülése.

A biharmegyei gazdasági egylet igazgatóválasztmánya tegnap délután 3 órakor, a vármegyeház nagytermében ülést tartott, amelyen *Tisza* István gróf elnököl.

Jelen voltak:

Telegdy József alelnök, Alexander Lajos, Beöthy László főispán, Cziffra Gerő, Géczy Lajos, Kovács Andor, Markovits Károly, Molnár Lajos, Pekanovits Imre. Papp Imre, Platthy Miklós, Szählender Károly, Szunyogh, Péter, Vattay Gyula, Vidovits György, Zathureczky István választmányi tagok, Dukesz Sámuel áruraktári igazgató, Márkus László pénztárnok és Weingärtner Andor e. titkár.

Tisza István gróf elnök az ülést megnyitván, a titkár előterjesztette, hogy a márczius 24-én tartott választmányi ülés határozata értelmében, az egylet diszelnöke, *Tisza* Kálmán halála alkalmából az egyesület a nagy halott ravatalára koszorut helyezett, a temetésen küldöttségileg képviseltette magát, a gyászoló családhoz pedig részvétiratot intézett, mire özv. Tisza Kálmánné a gyászoló család nevében is köszönetét fejezte ki az egyesület részvéteért.

A jelentést tudomásul vették.

A földmüvelési miniszterium németországi szaktudósitójának jelentését megküldötte.

A földmivelésügyi miniszterium, A »párisi kiállitás irásban és képekben« czimü münek 25. füzetét megküldte, valamint megküldte »Magyarország mezőgazdasága a párisi kiállitáson« czimü munkát, melyekért a választmány a miniszternek köszönetet mond és a müveket könyvtárba helyezi. — A földmivelésügyi miniszter értesitette az egyletet, hogy legközelebb a tagositási eljárási törvény módositva lesz, felhivja az egyletet, hogy erre nézve a küldött kérdőpontokban véleményét fejtse ki. Az igazgató-választmány e fontos javaslat előkészitésére Telegdy József elnöklete alatt Papp János, Zathureczky István és Weingärtner Andor titkárból álló bizottságot küldte ki.

A növénytermelési kisérleti állomáson a kisérletek teljesitésénél az egylet támogatását kérte. A választmány készséggel felajánlotta támogatását.

A Pestmegyei gazdasági egyesület a földmivelésügyi miniszteriumhoz intézett feliratában a magyarországi maláta gyárosok szövetkezetének mozgalmából folyólag, a gazda érdekeltség megvedésére felkéri a minisztert. Tudomásul vették.

Az elnökség előterjesztést tett a kisebb jelzálog kölcsönök olcsóbbá tétele iránt. Az igazgató-választmány, e fontos javaslatot örömmel tette magáévá s annak előmozditására felkéri az országos központi hitelszövetkezetet, hogy Nagyváradon egy vidéki központot létesitsen.

Az elnökség előterjesztést tett a hadsereg ellátására nézve. A választmány megbizta az elnökséget, hogy a gazdákat hivja össze e tárgyban értekezletre és a megállapodásokat a legközelebbi választmányi ülésre terjesze elő, hogy annak alapján, a katonai kincstárnak ajánlatát megtehesse.

Az elnökség jelentést tett a nagyszalontai állatkiállitásról. *Uj tagokul* felvétettek: Székely Sándor, Sal István, Mégó Akos és Grosz Ferencz. Tudomásul vették továbbá, hogy Márki Albert a vármegyéből eltávozott s az egyletből kilépett.

A jegyzőkönyv hitelesitésére az elnök Géczy Lajost és Markovits Károlyt kérte fel, s az ülést berekesztette.

A polgàri takarékpénztár üzemben. A *Polgári takarékpénztár* és az azzal összeköttetésben álló *Polgári takarék és segélyszövetkezet* üzletmenete ismét a régi nyugodt mederbe ju'ott. Azok kik a rosszakaratu hireszteléseknek az elmult hét szombatján felültek, sorban visszatérnek az intézethez, mely a váratlan megrohanás alatt a próbát derekasan kiállotta. Az ugynevezett piczulás szövetkezetből 2700 üzletrészes közül mintegy 200-an kérték ki annak idején pénzüket. A szövetkezet igazgatósága ámbár szigoruan véve csak a befizetett összeg négyötödrészét tartozott volna kiadni, a nyugtalankodóknak az *egész befizetett összeget kiadta.* Ez a készség a legjobb benyomást keltette a kitünő hirü szövetkezet iránt, ugy hogy ezen a héten már több mint a fele a kivevőknek ujra jelentkezett, hogy a szövetkezetbe vissza vétessék s a heti befizetéseket tovább folytathassa. A szövetkezet igazgatósága ennek a kivánságnak is előzékenyen eleget tett s ugy határozott, ***hogy mindazok, kik e hó 22-ig vasárnapig visszatérnek***, zavartalanul folytathatják befizetéseiket s *részesülnek* a már teljesitett befizetések után reájuk eső *nyereség osztalékban*,

---

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, junius 18.

Osztrák hitel	697.—
Magyar hitel	701.—
Államvasut	—.—
Rimamurányi	509 50
Magyar jelzálog	472.—
Salgótarjáni	—.—
Wagon-kölcsön	—.—

Határidők

Budapest, junius 18.

Buza októberre	8.01
Buza áprilisra	8.98
Tengeri	5.16
Rozs okt.	6.53
Zab ápr.	6
Káposzta, repce, aug.	96

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1902 junius 18-án.

Magyar aranyjáradék 4%	120,60
Magyar koronajáradék	97.90
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	119.—
Magyarvasuti kölcsön ezüstben 5%	100.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	119.—
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	98.—
Italmérési jog megváltási kötvény	100.—
Horváth-szlavónföldtehermentesitési kötvény	97 50
Magyar nyeremény-sorsjegy-kölcsön	206.—
Tiszaszabályozásés szegedi sorsjegykölcsön	103 50
Osztrák járadékpapirban	101.50
Osztrák járadék ezüstben	101.50
Osztrák járadék aranyban	120 50
Osztrák korona járadék	99.70
Osztrák államsorsjegyek	153.—
Osztrák magyar bank részvény	15 80
Magyar hitelbankrészvény	703.—
Osztrák hitelintézet részvény	703.—
Párisi vista	95.27
20 frankos arany (Napoleond'or)	19.06
Németbirodalmi márka	117 32
London vista	240 20
20 márkás arany	23 46

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Hirdetmény.

Nagyvárad város házi pénztára, a házipénztárban kezelt alapok és alapitványokról 1901. évre szerkesztett zárszámadást, mérleget és vagyon leltárt a tanács és pénzügyi szakbizottság folyó évi junius hó 17 én tartott együttes ülésében tárgyalás és vizsgálat alá vevén azt megállapitotta, s az 1886. évi XXI. t.-cz. 17. §. rendelkezéséhez képest 1902. évi junius hó 20-ik napjától 1902. évi julius hó 4-ik napjáig bezárólag terjedő 15 napi időtartamra a városi számvevői hivatal helyiségében közszemlére kitenni rendelte.

Miről a város közönségét azon figyelmeztetéssel értesitem, miszerint a zárszámadást az azokra vonatkozó okmányokat a fenti határidőben bármely nagyváradi adófizető polgárnak megtekinteni joga van, s az ellen netaláni észrevételeit, a folyó évi julius havi rendes közgyülés határnapját megelőzőleg 5 nappal irásban a tanács mint állandó választmányhoz beadhatja.

Kelt Nagyváradon, a tanács és pénzügyi szakbizottság 1902. évi junius hó 17-én tartott ülésében.

Rimler Károly,
polgármester.

Gazdaközönség figyelmébe!

Mindennemü

gabonazsákok

asztag- és cséplőtakaró vizhatlan ponyvák,

gépolajok,

gépkenőcsök (towotte), kocsikenőcsök,

gépszijak, gazdasági kötélnemüek,

dohány- és zsákkötő-zsinegek,

raffia hánes és kékkő,

fedél és **elszigetelő lemezek**

legjobb minőségben

eredeti gyári árban kaphatók:

Helfy József,

zsák- és ponyva-kölcsönző üzletében,

Nagyvárad, *Zöldfa-utcza 41.*

Megyei telephon 51. szám. 218.

STROHMAYER PÁL

áruháza,

Nagyvárad, Szt. László-tér 1., kishid fő.

A volt Kunz József és Társa czég helyiségében.

Bejárat a Gazdasági bank alatt **nem a sarkon.**

Elsőrendü vászon és fehérnemű üzlet.

Valódi rumburgi vásznak gyári raktára.

Férfi és női fehérnemü vállalat.

Menyasszonyi kelengyék

200 koronától 100.000 koronáig.

Teljesen ujonnan berendezett nagy szőnyegosztály.

Mindennemü futó és pamlag szőnyegek, ágy és asztal teritők, szövet és csipke függönyök stb. a legujabb divat szerint minden igénynek megfelelő minőségekben, a ***legolcsóbb árak mellett.***

Paplan és matrácz vállalat.

Szolid szabott árak, pontos kiszolgálás.

A fürdő- és nyaralási idény alkalmával a t. közönség szives figyelmébe ajánljuk

tüz- és betörésmentes

letéti pénztárunkat,

melyben külön és közvetlen elzárható fiókok állanak előnyös feltételek mellett a bérlő közönség rendelkezésére.

Nagyváradi takarékpénztár r. t.

219.

Bor-eladás.

Az 1901. évi saját termésü nagyobbrészt

rizlingi és bakarral

vegyes boraimat 2-szor lehuzva 50 litertől 600 literig 22 krajczár, 600 litertől feljebb 20 kr. ***fogyasztási adó nélkül*** kapható

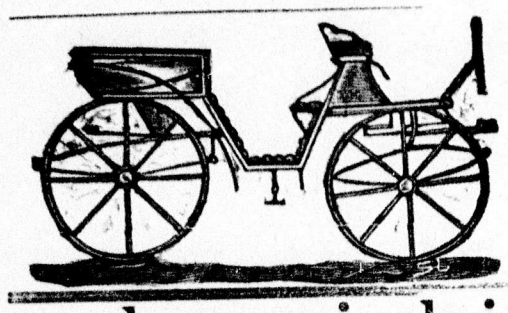
Csobánczy Lajos, 298.

Nagyvárad, Nagy-Magyar-utcza 260. szám.

Bodánszky Lipót kocsigyára

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-utcza, szinház mellett (saját-ház).

Nagy raktár kész uj kocsikból.

Van szerencsém a nagyérdemü közönség tudomására hozni, hogy **az urnapi nagyvásáron**

junius 22., 23., 24-én

Apácza-utczán és a gyárhelyiségben

kocsi kiárusitást

rendezek mindennemü saját gyártmányu **diszes kocsijaimból,** melynek megtekintését a n. é. közönség figyelmébe ajánlom.

Mindenféle fedeles és fedeletlen hintókat, szandlaufer, bordás és Eszterházy, valamint gazdasági kocsikat, a legjobb kőris-fából erős, csinos munkával készitve, ***leszállitott árban*** árusitok el.

Gyáram az 1896. évi millenniumi kiállitáson a magas kormány által is ki lett tüntetve, még pedig szolid és tartós munkáért.

Gyáramban elvállalok mindenféle **kovács, kerékgyártó, szatler és fényező munkákat, ugyszinte mindenféle javitások** pontos és gyors elkészitéséről biztosithatom t. vevőimet, megrendelőimet.

Mély tisztelettel

BODÁNSZKY LIPOT,
kocsigyáros.

214

Lapunk kiadóhivatala utján megrendelhető csekély havi részletfizetés mellett.

Franklin Társulat kiadása

MAGYAR REMEKIRÓK

A magyar irodalom főbb művei.

A magyar nemzeti irodalom kincsesházát képezi a Magyar Remekirók 55 kötete, melyben benn van az összes magyar klasszikusok minden maradandó alkotása. — A magyar klasszikusoknak ez első és egyöntetü összkiadásának ára 55 kötetben, diszes vászonkötésben **220** korona.

Csakis a Franklin-féle MAGYAR REMEKIROK gyüjteményében találhatni a magyar klasszikusok összességét, mivel Arany János, Arany László, Bajza József, Czuczor Gergely, Garai János, Kemény Zsigmond, Szigligeti Ede, Tompa Mihály, Vörösmarty Mihály, Vajda János **műveinek kiadási joga a Franklin Társulat kizárólagos tulajdonát képezi és azokat más kiadó ki nem nyomathatja.**

Ezeken kivül benn lesznek a MAGYAR REMEKIROK könyvtárában: Balassa Bálint, Berzsenyi Dániel, Csiky Gergely, Csokonai Vitéz Mihály, Deák Ferencz, Eötvös József br., Fazekas Mihály, Gyöngyössi István, Gvadányi József, Kármán József, Kazinczy F., Kisfaludy Károly, Kisfaludy Sándor, Kölcsey Ferencz, Kossuth Lajos, Madách Imre, Mikes Kelemen, Pázmány Péter, Petőfi Sándor, Reviczky Gyula, Széchényi István gr., Teleki László gr., Zrinyi Miklós, Népies Lyra, Népballadák, Kuruczköltészet.

Minden remekiró munkáit egy kiváló magyar iró látja el bevezető méltatással és életrajzzal.

KEDVEZMÉNY A MAGYAR REMEKIRÓK MEGRENDELŐINEK.

Shakspere összes szinműveinek uj 6 kötetes kiadását, melynek bolti ára, a Magyar Remekirók-éval azonos diszes kötésben, 30 korona, a Magyar Remekirók megrendelői 20 koronáért kapják. Ez az egyedüli teljes magyar Shakespere, Petőfi, Arany, Vörösmarty stb. forditásában s mint ilyen, méltó kiegészitője a Magyar Remekirók-nak

A Magyar Remekirók első 5 kötete (I. sor.) már megjelent; félévenkint jelenik meg egy-egy ötkötetes sorozat.

A Magyar Remekirók 3 koronás (Shakspere szinműivel együtt 4 koronás) havi részletfizetés mellett rendelhetők meg e Rendelő-lap utján, mely kivágandó és megfelelően kitöltve beküldendő a **„TISZÁNTUL" kiadóhivatalához.**

RENDELO-LAP.

A **«TISZÁNTUL»** kiadóhivatala utján ezennel megrendelem a **Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytárs.-tól Budapest, VIII., Üllői-ut 18.**

a) A «Magyar Remekirókat» 55 kötetben 220 kor.-ért, fizetendő sorozatonként 20 korona utánvéttel.
b) A «Magyar Remekirókat» és Shakspere müveit 240 koronáért, fizetendő sorozatonként 20 korona utánvéttel.
c) A «Magyar Remekirókat» és Shakspere müveit 240 koronáért, fizetendő 4 koronás havi részletekben.
d) A «Magyar Remekirókat» Shakspere nélkül 220 koronáért, fizetendő 3 koronás havi részletekben.

A nem kivánt módozat törlendő

A gyüjtemény első sorozata megjelent, félévenkint jelenik meg egy-egy 5 kötetes sorozat.

A részletek az első szállitástól kezdődőleg minden hó 1-én *Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság pénztáránál Budapesten* fizetendők mindaddig, mig a mű teljes vételára kiegyenlitve nincs. A részletek be nem tartása esetén a folytatólagos kötetek a részletek pótlásáig visszatartatnak; a lejárat s le nem fizetett részleteket a Társaságnak jogában áll, a portóköltség hozzászámitása mellett, postai megbizással beszedni. A részletek elmulasztása esetében a részletfizetési kedvezmény megszünik és az egész mű vételára esedékessé válik. *A vételár első részlete az első szállitáskor utánvétetik.*

Lakás és kelet: .....

Név és állás: .....

Olvasható aláirást kérünk.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.